ePublishing

The Gleaner

Vol 1 (1963)

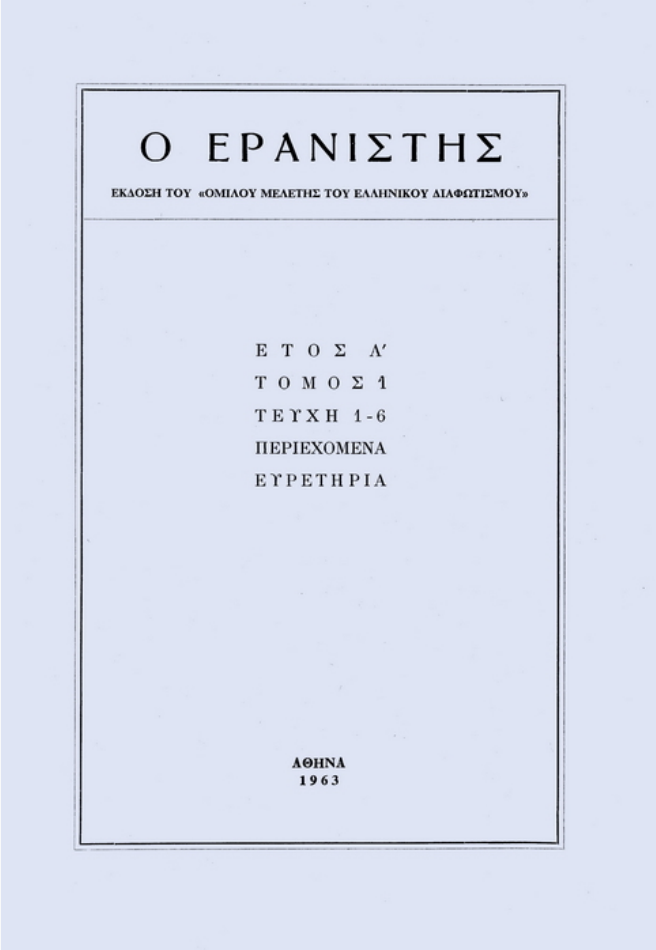
Ο ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ «ΟΜΙΛΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ»

ΕΤΟΣ Α'
ΤΟΜΟΣ 1
ΤΕΥΧΗ 1-6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ
1963

Ένα σχέδιο του Ι. Ρώτα για την έκδοση των επιστολών του Κοραή

Άλκης Αγγέλου

doi: 10.12681/er.9583

Copyright © 2016, Άλκης Αγγέλου

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

To cite this article:

Αγγέλου Ά. (2016). Ένα σχέδιο του Ι. Ρώτα για την έκδοση των επιστολών του Κοραή. *The Gleaner*, *1*, 156–157. https://doi.org/10.12681/er.9583

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 12/10/2024 10:08:03

ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ Ι. ΡΩΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Μέσα στὸν ἐφετινὸ χρόνο ἑτοιμάζεται γιὰ νὰ κυκλοφορήσει ὁ πρῶτος τόμος τῆς Ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀδαμάντιου Κοραῆ. Ἡ μακρὰ προετοιμασία ποὺ ἀπαιτήθηκε, ὥστε νὰ λάβει ἡ ἔκδοση τὴν ἐντελέστερη, κατὰ τὸ δυνατόν, συγκρότηση, στάθηκε ἀφορμὴ νὰ ἐξακριβωθοῦν καὶ τὰ ἱστορικὰ ἀπὸ προγενέστερες προσπάθειες, ὅσες εἶχαν ἀποβλέψει νὰ παρουσιάσουν εἴτε τὸ σύνολο εἴτε μέρος ἀπὸ τὶς ἐπιστολές, τὶς ὁποῖες ἔστειλε καὶ ἔλαβε ὁ Κοραῆς σὲ ἕνα χρονικὸ διάστημα τουλάχιστον ἑξήντα ἐτῶν, ὅσα δηλαδὴ εἶναι τὰ χρονικὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα κλείνεται ἡ ὡς σήμερα γνωστὴ ἀλληλογραφία του.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀρκετὲς ἐπιστολὲς τοῦ Κοραῆ δημοσιεύθηκαν μονωμένες ὅσο ἀκόμη ἐκεῖνος ζοῦσε [1], ἀλλὰ ἡ πρώτη συλλογὴ ἐκυκλοφόρησε μετὰ τὸν θάνατό του μὲ λίγα γράμματα: *Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Σμύρνης Πρωτοψάλτην*, Ἐν Παρισίοις [=Σμύρνη] 1838. Ἀπὸ τὶς δημοσιευμένες ὅμως ἐπιστολὲς τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν Ἰάκωβο Ρώτα συνάγεται ὅτι ὁ τελευταῖος αὐτὸς τοῦ εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ προβεῖ σὲ ἔκδοση τῶν ἐπιστολῶν του, στὴν ὁποία ὅμως ὁ Κοραῆς στάθηκε ἀντίθετος. Ἔτσι σὲ ἐπιστολή του τῆς 9 Ἰουλίου 1818 γράφει πρὸς τὸν Ρώτα: «Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συλλογιζόμενος μὲ κάμνεις νὰ τρέμω, ὅταν μὲ λέγεις περὶ ἐκδόσεως ἐπιστολῶν μου» [2].

Ὁ ἔλεγχος ποὺ ἔκανα στὶς ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Ρώτα πρὸς Κοραῆ, ποὺ σώζονται στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, δὲν μοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐξακριβώσω πότε ἀκριβῶς ἔγινε ἡ πρόταση τοῦ Ρώτα πρὸς τὸν Κοραῆ καὶ ποιὸ ἀκριβῶς περιεχόμενο εἶχε. Ὁ ἴδιος ὅμως αὐτὸς ἔλεγχος ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια ἕνα ἰδιόγραφο σχέδιο τοῦ Ρώτα, ὅπου διατυπώνονται δύο διαφορετικοὶ τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Ρώτας ἐσκέφθηκε νὰ συγκροτήσει ἕνα ἀπάνθισμα, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ ἐπρωτοχαρακτήρισε καὶ ὅπως τελικὰ τὸ ὀνομάτισε, ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ φίλου του. Τὸ σχέδιο εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

1. Φ. Ἠλιού, *Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Κοραῆ. Ἀνέκδοτα καὶ ξεχασμένα γράμματα*, Ἀθήνα 1953.

2. *Ἐπιστολαὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ*, ἔκδ. Ν. Δαμαλᾶ, τ. Γ', σ. 83.

Ἐὰν λάβω καιρὸν μελετῶ νὰ σχηματίσω ἀπάνθισμα ὅλων τῶν ἐπιστολῶν, ὅσας ἔχω τοῦ ἀοιδίμου φίλου μου Κοραῆ. Τοῦτο δὲ τὸ ἀπάνθισμα νὰ διαιρέσω εἰς τμήματα, ὡς ἀκολουθεῖ:

Νὰ συνάψω εἰς Τμῆμα

Α^ον ὅσα ἀνάγονται εἰς τὴν Ἠθικὴν
Β^ον ὅσα » » » Πολιτικήν,
*Γ^ον ὅσα » » » Φιλολογίαν,**
Δ^ον ἀνάμικτα, ἤγουν οἰκονομίαν, ἰατρικὴν κλ.

Ἤθελον ἀφίσειν διὰ παντὸς ἀνέκδοτα ὅσα ἀποβλέπουν προσωπικὰ διηγήματα, ἢ φιλικὰς καὶ μυστικὰς συνδιαλέξεις, ἐν ἑνὶ λόγῳ ὅσα ὁ ἴδιος ὁ Κοραῆς ἐπιθυμεῖ νὰ μένωσι κεκρυμμένα.

Ἐκ τῶν τεσσάρων ἄνω τμημάτων ἤθελε σχηματισθῇ βιβλίον ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος. Μάλιστα, ἂν τὸ συνοδεύσω μὲ τὸν βίον τοῦ Κοραῆ συνταχθέντα ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ ἐπεκταθέντα ἐσχάτως ἀπὸ τὸν Γερμανὸν Kind.

Δευτέρα σκέψις

Ἡ διαίρεσις εἰς τμήματα ἤθελεν ἀποτελέσειν μονότονον τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς νομίζω. Ἐπειδὴ πλησίον φιλολογικῆς τινος παρατηρήσεως εὑρίσκεται πολλάκις καὶ ἠθικὴ νουθεσία, ἥτις χάνει πολὺ τὴν ἀξίαν της ὅταν χωρισθῇ ἀπὸ τὸν οἰκεῖον τόπον. Διὰ τοῦτο ἴσως εἶναι καλὸν νὰ ἀφεθῇ τὸ ἀπάνθισμα ἑκάστης ἐπιστολῆς ὡς εἶναι καὶ εὑρίσκεται: καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας ταύτης θέλει προξενηθῆν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἡδονὴ ψυχῆς ἐν ταὐτῷ καὶ ὠφέλεια.

* *Ἐδῶ ἀνάγονται ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπιστολῆς, ὅσα διὰ τὸ γλυκύτατον τῆς φράσεως φαίνονται νεωτέρεια ἔπη· τοῦ καὶ ἀπὸ μέλιτος γλυκείων ῥέει αὐδή. Ὅλα ῥέουν μέλι καὶ γάλα.*

Ἡ μνεία τοῦ Kind δὲν πρέπει νὰ μᾶς φέρει πολὺ μετὰ τὸ 1831, ὅταν δημοσιεύεται τὸ βιβλίο του *Beiträge zur besseren Kenntnis des neuen Griechenlands,* Neustadt, a. d. D., ὅπου στὶς σελίδες 206-211 τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Κοραῆ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Ρώτας μετὰ τὴν πρώτη ἔντονη ἀντίδραση τοῦ Κοραῆ ἐγκατέλειψε μόνο προσωρινὰ τὴν σκέψη γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἐπιστολῶν· ἡ γοητεία τοῦ κοραϊκοῦ ὕφους τὸν εἶχε τόσο κυριεύσει, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ σχέδιο, ὥστε καλλιεργοῦσε συνεχῶς τὴν ἰδέα στὸν νοῦ του, γιὰ νὰ τὴν πραγματοποιήσει τελικὰ τὸ 1839, ὅταν κυκλοφορεῖ τὸ πρῶτο Ἀπάνθισμα.

Ἄλκης Ἀγγέλου